

## PELASTETAAN LAADUKAS AMMATILLINEN KOULUTUS

Koulutuksesta ja sivistyksestä puhuttaessa ajatellaan usein peruskoulua ja sen jälkeen lukiota ja korkeakoulua ja silloinkin erityisesti yliopistoa. Ammatillinen koulutus rajataan ulkopuolelle. Samalla ulkopuolelle rajataan yli puolet ikäluokasta. Nuorten ammatillisen peruskoulutuksen aloittaa vuosittain yli 50 000 opiskelijaa.

Koulutuspolitiikkaa tarkasteltiin Suomessa aiemmin yksilön, yhteiskunnan ja työelämän näkökumista. Tällä hetkellä erityisesti ammatillista koulutusta uudistetaan lähes pelkästään tämän päivän työvoiman tuottamisen, ei yksilön elinikäisen oppimisen ja yhteiskunnan kokonaisedun tai edes tulevaisuuden työelämän kannalta.

Kolmivuotinen nuorten ammatillinen peruskoulutus on tänä päivänä erittäin taloudellinen ja nopea väylä työelämään. Peruskoulun jälkeen saa kolmessa vuodessa laaja-alaisen ammatillisen perusosaamisen ja samalla jatko-opintokelpoisuuden samaan tapaan kuin lukiossa.

Mitä 16-vuotiaan ammattiin opiskelevan pitäisi opiskella? Mitä työelämälähtöisyydellä tarkoitetaan? Millä taidoilla työelämässä pysyy ja pystyy tekemään töitä lähes 70-vuotiaaksi eli 50 vuotta? Työelämän kehittämissuunnitelmat kertovat, että osaamisvaatimukset kasvavat ja rutiinitehtävät vähenevät ja niitä tekevät jatkossa robotit. Työpaikkaa ja ammattialaa joudutaan vaihtamaan useaan kertaan työuran aikana. Heikon koulutustason ja kapean osaamisen saaneet työntekijät jäävät ensimmäisinä työttömiksi. Alhainen koulutustaso lisää sosiaali- ja terveydenhuollon sekä työttömyyden aiheuttamia kustannuksia.

Suomessa ammatillisen koulutuksen toteutustavaksi valittiin aikoinaan oppilaitosmuotoinen koulutus toisin kuin eräissä Keski-Euroopan maissa. Niissä työelämä vastaa suurelta osin ammatillisesta koulutuksesta, yleensä oppilaitosten kanssa yhteistyössä. Yritykset todella satsaavat koulutukseen. Myös työelämän rakenteet eroavat suomalaisesta työelämästä.

Suomessa on tehty vuosikymmeniä lujasti töitä ammatillisen koulutuksen vetovoiman parantamiseksi ja onnistuttu siinä. Tällä hetkellä ammatillinen koulutus on kilpailukykyinen vaihtoehto lukion rinnalla. Vielä 1960 – 70 luvuilla oppikouluun ja lukioon päästiin ja ammattikouluun jouduttiin. Monissa maissa tilanne on edelleen sama. Meitä kadehditaan ja ammatillista koulutusta käydään ihailemassa Pisa-tulosten tapaan. Jos ammatillisen koulutuksen tuottamaa osaamista ja jatkumahdollisuuksia heikennetään nykyisestä, harva lastensa tulevaisuudesta huolehtiva vanhempi ohjaa lapsensa ammatilliseen koulutukseen.

Peruskoulussa 15 – 16 -vuotias nuori tekee valinnan lukion ja ammatillisen koulutuksen välillä. Tilastokeskuksen (19.3.2015) mukaan lukuvuonna 2012 - 2013 lukion keskeytti 3,4 % opiskelijoista ja ammatillisen koulutuksen 8,5 %. 16-vuotiaalla ei välttämättä ole erityisen kirkasta kuvaa eri ammateista peruskoulun opinto-ohjauksen ja työelämään tutustumisjakson jälkeen. Elinkeinoelämä ei kaikilta osin ole osannut kertoa nykyajan työelämästä tai markkinoida ammatteja, joissa olisi työtä tarjolla. Koulutusvalinta ei aina osu kohdalleen ja koulutus keskeytetään. Keskeyttämisistä on saatu vähenemään ja työ jatkuu.

Julkisuudessa on esitetty, että nuorten ammatillista peruskoulutusta voitaisiin lyhentää tai siirtää suurelta osin työelämän hoidettavaksi. Todetaan, että yleissivistävät aineet voi jättää pois, kun vain 34 % ammatillisen koulutuksen valinneista jatkaa jossain elämänsä vaiheessa korkeakouluun. Jos

koulutusta lyhennettäisiin, se ei tuottaisi enää edes teoriassa jatko-opinnoissa tarvittavaa osaamista ja samalla ammatillinenkin osaaminen kaventuisi merkittävästi. Esimerkiksi kieliä ja matematiikkaa tarvitaan joka alalla ammattitaidon osana.

Ammatillisen koulutuksen lyhentäminen nykyisestä kolmesta vuodesta tai nuorten laajamittainen oppisopimuskoulutus tai 2 + 1 malli, jossa työelämä vastaa yhden vuoden koulutustavoitteista heikentäisivät ja kapeuttaisivat osaamis pohjaa. Suomalaisilla työpaikoilla ei ole aina osaamista eikä aikaa opettaa nuoria ja ottaa vastuuta nykyistä laajemmasta ammatillisesta koulutuksesta. Uusia ammatillisen koulutuksen toteutusmalleja tulee toki kehittää yhteistyössä oppilaitosten ja työelämän kanssa, kunhan koulutuksen laadusta samalla huolehditaan.

Yleiset työelämätaidot ovat parasta työelämälähtöisyyttä. Niitä ovat esimerkiksi oppimaan oppiminen, yhteistyötaidot, sosiaaliset taidot, ajattelun taidot ja ongelmanratkaisun taidot. Niitä tarvitaan kaikissa työtehtävissä. Tarvitaan myös uteliaisuutta ja rohkeutta. Tärkeitä ovat myös oman alan perustaidot. Ammatillisissa oppilaitoksissa opiskellaan opettajan johdolla oman alan käytännön työtehtäviä ja niihin liittyvää teoriaa. Ei siis pelkästään matkita ammattimiehiä, vaan opitaan ymmärtämään tekemisen perusteita.

Aila Paloniemi

kansanedustaja ( kesk)

Opetushallituksen johtokunnan jäsen

Päivi Koppanen

Ammattikasvatusneuvos, lehtori

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ, varapuheenjohtaja